

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้¹

Overview of Southern Thai Dialect Study

ตามใจ อวิรุทธิโยธิน² | Tamjai Awirutthiyothin

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือรวบรวมและสังเคราะห์ผลการศึกษเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นใต้เพื่อแสดงสถานภาพปัจจุบัน รวมทั้งเสนอแนะแนวทางที่สามารถเกิดขึ้นได้ในอนาคต งานวิจัยจำนวน 133 รายการ สะท้อนให้เห็นว่ามีการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ครบแล้วทั้ง 14 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี รวมทั้งยังมีการศึกษาในพื้นที่ที่เชื่อมต่อกับภาคใต้ของประเทศไทยด้วย ได้แก่ ภาคกลางของประเทศไทยและตอนบนของประเทศมาเลเซีย โดยภาพรวมผู้วิจัยพบว่ามีการศึกษาค่อนข้างมากกรณีภาษาไทยถิ่น นครศรีธรรมราช ภาษาไทยถิ่นสงขลา และภาษาไทยถิ่นสุราษฎร์ธานี แต่มีการศึกษาค่อนข้างน้อยกรณีภาษาไทยถิ่นได้อื่น ๆ ข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่า ระบบเสียงพยัญชนะและสระของภาษาไทยถิ่นใต้แต่ละถิ่นมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ในขณะที่ระบบเสียงวรรณยุกต์แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ การศึกษาเกี่ยวกับคำ/ไวยากรณ์/ความหมายดำเนินการศึกษาแล้วในหลายประเด็น นอกจากนี้ยังพบแนวแบ่งเขต/เขตปรับเปลี่ยนระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นใต้บริเวณจังหวัดรอยต่อของภาคกลางและภาคใต้ (ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง) งานวิจัยที่สามารถดำเนินการศึกษาในอนาคตได้ คือ ศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ที่ยังมี

¹บทความวิจัยนี้ปรับปรุงจากงานวิจัยเรื่อง “ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีงบประมาณ 2560

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล ติดต่อได้ที่ atamjai@gmail.com

²Assistant Professor Dr., Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Wang Klai Kangwon Campus, e-mail : atamjai@gmail.com

ผลการศึกษาค่อนข้างน้อย หรือ ปรับเปลี่ยนวิธีการในการศึกษาให้เหมาะสมกับยุคสมัย
ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นนอกจากจะทันสมัยแล้ว ยังมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นด้วย

คำสำคัญ : ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาถิ่น วิทยาภาษาถิ่น ภาษาศาสตร์

Abstract

The objectives of this research are to collect and synthesize the studying of southern Thai dialects for representing the current status, including proposing the directions which can occur in the future. The findings from 133 pieces show the covering all 14 provinces of southern Thai dialect works; Krabi, Chumphon, Trang, Nakhon Si Thammarat, Narathiwat, Pattani, Phangnga, Phuket, Yala, Ranong, Songkhla, Satun and Suratthani, and some places next to the southern Thai area, such as central Thai and upper part of Malaysia. The researcher found a lot of studies on some southern Thai dialects (Nakhon Si Thammarat, Songkhla and Suratthani) but only a few studies on the rest of southern Thai dialects. The findings show that consonant and vowel systems in each southern Thai dialect have similar characteristics, but tonal systems are divided into 3 groups. The vocabulary/ grammatical/ meaning have already been studied on many issues. Meanwhile the study on linguistic borderlines and transition areas are located on contiguous provinces between central and southern Thai. (Pracuapkirikhan, Chumphon and Ranong). The potential future research directions are the characteristics of some southern Thai dialects which have been studied by a small number of studies or the modification of the methodology to be suitable for current trends so that the findings will be not only up to date but also more reliable.

Keywords: Southern Thai dialect, Regional Dialect, Dialectology, Linguistics

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

บทนำ

ภาษาไทยถิ่นใต้เป็นภาษาย่อยตามถิ่น (Regional Dialect) ของภาษาไทยที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นอื่น (ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นอีสาน) ในหลายประเด็น (วิจิตรนั ถันทวีวิบูลย์, 2499; Brown, 1965; ภิญญู จิตต์ธรรม, 2513; Diller, 1976; ซีระพันธ์ ล. ทองคำ และคณะ, 2521; กัลยา ดิงศภัทย์, 2525; อัครา บุญทิพย์, 2535; ฉันทัส ทองช่วย, 2536; เปรมจิต ชนะวงศ์, 2545) งานวิจัยภาษาไทยถิ่นใต้ที่ดำเนินการแล้วมักเป็น บทความวิจัย รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งกระจายอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการรวบรวมงานวิจัยเหล่านั้นเพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบต่าง ๆ เพราะนอกจากจะแสดงภาพในมุมมองของภาษาไทยถิ่นใต้ได้แล้ว ยังสามารถใช้เป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้ด้วย

ในเบื้องต้นผู้วิจัยพบว่างานวิจัยที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นใต้เกิดขึ้นมาแล้วประมาณ 60 ปี โดยมีรูปแบบการเผยแพร่หลากหลายลักษณะ (บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ ตำรา) เนื้อหาของบทความวิชาการ หนังสือ และตำรา เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของผู้เขียนหรือเกิดขึ้นจากการสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนน้อย ในขณะที่ วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย และรายงานการวิจัยเป็นการศึกษาที่เน้นระเบียบวิธี (Methodology) นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลที่ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างที่จำเป็น ผลการศึกษาจึงมีความเป็นนิรนัย (Deductive) ที่แสดงข้อค้นพบได้สมบูรณ์มากกว่า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการสังเคราะห์ภาพรวมของการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ที่เผยแพร่แล้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2499 - 2558) เพื่อนำมาแสดงเป็นภาพรวมเกี่ยวกับสถานภาพของภาษาไทยถิ่นใต้ในปัจจุบันและใช้เป็นองค์ความรู้พื้นฐานสำหรับการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ในอนาคตโดยสามารถป้องกันไม่ให้เกิดการวิจัยที่ซ้ำซ้อนได้ด้วย

วัตถุประสงค์

- 1) ประมวลและสังเคราะห์ผลการศึกษเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นใต้
- 2) แสดงสถานภาพปัจจุบันของการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะภาษาไทยถิ่นใต้
- 3) เสนอแนะแนวทางและทิศทางเพิ่มเติมสำหรับการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เข้าใจสถานภาพปัจจุบันของการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้
- 2) เป็นข้อมูลสำหรับการทำวิจัยและ/หรือการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา
- 3) ชี้แนะแนวทางและประเด็นที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม
- 4) ช่วยเผยแพร่ผลงานที่ดำเนินการแล้วสู่วงกว้างเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการวิจัย

ในประเด็นที่ซ้ำซ้อน

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยแบ่งเป็นสี่ขั้นตอน ได้แก่ การรวบรวมเอกสาร การคัดเลือกเอกสาร การจำแนกประเภทงานวิจัย และการรายงานผลการศึกษา ดังนี้

1) การรวบรวมเอกสาร แบ่งออกเป็นสองขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การหาข้อมูลจากเว็บไซต์ ผู้วิจัยค้นหาข้อมูลจากเว็บไซต์ของห้องสมุด (หอสมุด/สำนักหอสมุด/หอสมุด และคลังความรู้/สำนักวิทยบริการ/สำนักวิทยาทรรพยากร ฯลฯ) ของมหาวิทยาลัยทุกแห่งในประเทศไทยที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาภาษาศาสตร์ หรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยใช้คำสำคัญ (keyword) 6 คำ ได้แก่ ภาษาไทยถิ่น/ภาษาไทยถิ่นใต้/ภาษาถิ่น/ภาษาถิ่นใต้/Thai dialect/southern Thai dialect จากนั้นรวบรวมเอกสารที่พบในขั้นตอนนี้ ขั้นตอนที่ 2 การหาข้อมูลจากการอ้างอิง ผู้วิจัยได้ตรวจสอบการอ้างอิงของเอกสารที่พบในขั้นตอนที่ 1 เมื่อพบว่ามีการวิจัยใดที่สัมพันธ์กับภาษาไทยถิ่นใต้ และผู้วิจัยยังไม่มีงานวิจัยเหล่านั้น ก็จะทำการรวบรวมเอกสารเพิ่มเติม เอกสารที่พบในขั้นตอนที่ 2 มักเป็นงานที่ศึกษาวิจัยโดยนักวิชาการชาวต่างชาติและตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ

2) การคัดเลือกเอกสาร ดำเนินการโดยพิจารณาเอกสารทุกประเภททั้งที่เป็นบทความวิชาการ หนังสือ ตำรา บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัย โดยมีเงื่อนไขสำคัญว่าต้องปรากฏระเบียบวิธี แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผลที่ชัดเจน อาจจะมีการตั้งสมมติฐานหรือไม่ก็ได้ กรณีงานวิจัยเรื่องใดมีการเผยแพร่สองครั้งในรูปแบบที่แตกต่างกันก็จะนับเป็นสองรายการ เช่น งานวิจัยเรื่องเดียวกันที่มีการเผยแพร่ในรูปแบบวิทยานิพนธ์ (ผู้เขียนคือนักศึกษา) และบทความวิจัย (ผู้เขียนคือนักศึกษา อาจารย์

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

ที่ปรึกษาหลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม) เมื่อสิ้นสุดขั้นตอนนี้ พบเอกสารจำนวน 133 รายการ ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน³ ผู้วิจัยเรียงลำดับเอกสารตามปี พ.ศ. ที่เผยแพร่ (ผู้วิจัยแปลง ค.ศ. เป็น พ.ศ. และใส่ ค.ศ. ไว้ท้ายชื่อผู้แต่ง) ปีที่มีเอกสารหลายชิ้นจะเรียงลำดับตามตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษของชื่อผู้แต่ง (ดูภาคผนวก)

3) การจำแนกประเภทงานวิจัย งานวิจัยภาษาไทยถิ่นใต้จำนวน 133 รายการ มีวัตถุประสงค์ ระเบียบวิธี พื้นที่เก็บข้อมูล ฯลฯ แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงจำแนกผลการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ งานวิจัยที่ศึกษา “หนึ่งจังหวัด”⁴ และงานวิจัยที่ศึกษา “กลุ่มจังหวัด”⁵ ในแต่ละกลุ่มสามารถประกอบด้วยการวิจัยในประเด็นที่เหมือนหรือต่างกันได้ เช่น การศึกษาเกี่ยวกับแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้ด้วยพยัญชนะต้น [ก] กรณีงานวิจัยที่ศึกษาหนึ่งจังหวัดจะให้ข้อค้นพบว่า ปรากฏใช้/ไม่ปรากฏใช้พยัญชนะเสียงนี้ในอำเภอใด แล้วแสดงผลการศึกษาเป็นแนวแบ่งเขตภาษาระดับอำเภอของจังหวัดนั้น ๆ กรณีงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มจังหวัดในประเด็นเดียวกันนี้ นอกจากจะเก็บข้อมูลในบริเวณที่กว้างกว่าแล้ว ผลการศึกษาอาจเป็นแนวแบ่งเขตภาษาระดับอำเภอและ/หรือระดับจังหวัดก็ได้ ด้วยเหตุข้างต้น การนำเสนอผลการศึกษาในบทความนี้จะจำแนกออกเป็นระดับหนึ่งจังหวัดและระดับกลุ่มจังหวัด

4) การรายงานผลการศึกษา ผลการศึกษาแบ่งเป็นสามประเด็น ประกอบด้วย 1) ผลการศึกษาหนึ่งจังหวัด จำนวน 14 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล สุราษฎร์ธานี ข้อค้นพบของแต่ละจังหวัดนั้นแบ่งเป็นห้าประเด็น ได้แก่ ระบบเสียง การแปร คำ/ไวยากรณ์/ความหมาย การยืมภาษา และลักษณะทางกลศาสตร์ โดยจะแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นใต้ในแต่ละจังหวัดมีผู้สนใจศึกษาจำนวนมากน้อยเพียงใด และมีการศึกษาในประเด็นใดบ้างแล้ว⁶ 2) ผลการศึกษากลุ่มจังหวัด เนื่องจากการศึกษาที่เกิดขึ้นในบางกรณีเป็นประเด็นที่ครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่ 2 – 14 จังหวัด ผู้วิจัยจึงแยกผลการศึกษากลุ่มจังหวัดออกจาก

³ผู้วิจัยไม่สามารถให้รายละเอียดของเอกสารทั้ง 133 รายการได้อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของการตีพิมพ์ในวารสาร ติดตามรายละเอียดได้ใน ตามใจ อวิรุทธิโยธิน. (2559). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

⁴หนึ่งจังหวัด หมายถึง จังหวัดใดจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ของประเทศไทยที่เป็นพื้นที่ศึกษา

⁵กลุ่มจังหวัด หมายถึง ตั้งแต่ 2 – 14 จังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทยที่เป็นพื้นที่ศึกษา

⁶ผู้วิจัยไม่สามารถให้รายละเอียดของผลการศึกษาในแต่ละจังหวัดได้อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของการตีพิมพ์ในวารสาร

หนึ่งจังหวัด โดยจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของภาษาไทยถิ่นใต้หนึ่ง ๆ ที่มีต่อภาษาไทยถิ่นใต้อื่น ๆ รวมไปถึงลักษณะสำคัญหรือลักษณะร่วมกันของภาษาไทยถิ่นใต้ที่พบในหลายพื้นที่ 3) สถานภาพปัจจุบันและแนวทางการศึกษาในอนาคต เป็นภาพรวมของการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ที่มาจากการประมวลและสังเคราะห์ข้อค้นพบที่ผ่านมาเพื่อแสดงให้เห็นเป็นภาพมุมกว้างเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นใต้ เนื้อหาในบทความนี้เลือกที่จะแสดง “ภาพรวม” เพื่อให้เข้าใจประเด็นที่ศึกษาและข้อค้นพบที่เกิดขึ้น

ผลการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

1) หนึ่งจังหวัด การศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ในขณะนี้มีครบทั้ง 14 จังหวัดแล้ว บางจังหวัดมีการศึกษาค่อนข้างน้อย เช่น ภาษาไทยถิ่นระนอง ภาษาไทยถิ่นสตูล และภาษาไทยถิ่นกระบี่ แต่บางจังหวัดมีการศึกษาค่อนข้างมาก เช่น ภาษาไทยถิ่นนครศรีธรรมราช ภาษาไทยถิ่นสงขลา และภาษาไทยถิ่นสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมกล่าวได้ว่าการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้หนึ่งจังหวัดในขณะนี้มีความเหมาะสม (ดูตารางที่ 1) และสามารถจำแนกเป็นห้าประเด็น ดังนี้ 1) ระบบเสียง ปรากฏในทุกจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาด้วยแนวคิดทฤษฎีสัทวิทยาหน่วยเสียง (Phonemics) จึงมีการแจกแจงระบบเสียงและเสียงสำคัญโดยแสดงคู่เทียบเสียง (Minimal Pairs) ซึ่งเป็นองค์ความรู้พื้นฐานสำคัญ 2) การแปร วัตถุประสงค์คือระบุแนวแบ่งแนวเขตภาษาและ/หรือแนวโน้มการใช้คำศัพท์ มีทั้งการแปรเสียงและการแปรศัพท์ ปรากฏใน 9 จังหวัด ยังไม่มีการศึกษาประเด็นนี้ในจังหวัดกระบี่ ภูเก็ต ยะลา ระนอง และสตูล การศึกษาการแปรส่วนใหญ่พิจารณาพร้อมกับปัจจัยอายุ และส่วนน้อยพิจารณาพร้อมกับปัจจัยถิ่นที่อยู่ 3) คำ/ไวยากรณ์ /ความหมาย ปรากฏใน 4 จังหวัด ยังไม่มีการศึกษาประเด็นนี้ในจังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครธิวาส ปัตตานี พังงา ภูเก็ต ยะลา ระนอง และสตูล ส่วนหนึ่งเป็นการสร้างคำและอีกส่วนหนึ่งเป็นการศึกษาคำประเภทต่าง ๆ ได้แก่ คำลักษณะนาม คำบอกเวลา คำเรียกขาน คำเรียกญาติ คำขยาย คำลงท้าย คำผวน ดัดชนีปริจเฉท 4) การยืมภาษา ปรากฏในสี่จังหวัด ยังไม่มีการศึกษาประเด็นนี้ในจังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นครธิวาส

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

พังงา พัทลุง ยะลา ระนอง และสุราษฎร์ธานี การยืมภาษาที่ปรากฏมักเป็นภาษาจีนถิ่นและภาษามลายูถิ่น⁷ ซึ่งสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนั้น ๆ 5) ลักษณะทางกลศาสตร์ ปรากฏใน 5 จังหวัด ยังไม่มีการศึกษาประเด็นนี้ในจังหวัดกระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช นราธิวาส พังงา ภูเก็ต ยะลา ระนอง และสตูล อย่างไรก็ตาม ในจังหวัดที่มีการศึกษาแล้วส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเสียงใดเสียงหนึ่ง หรือ ระบบเสียงใดระบบเสียงหนึ่ง มีเพียงภาษาไทยถิ่นพัทลุงที่มีการศึกษาครบทั้งพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์

ตารางที่ 1 : ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

	หนึ่งจังหวัด					กลุ่มจังหวัด
	ระบบเสียง	การแปร	คำ/ ไวยากรณ์/ ความหมาย	การยืม ภาษา	กล ศาสตร์	
กระบี่	1	-	-	-	-	2
ชุมพร	1	3	-	-	-	1
ตรัง	1	3	-	-	1	1
นครศรีฯ	3	8	10	-	-	5
นราธิวาส	1	1	-	-	-	4
ปัตตานี	2	2	-	1	1	4
พังงา	1	2	-	-	-	2
พัทลุง	2	2	2	-	1	1
ภูเก็ต	3	-	-	3	-	1
ยะลา	1	-	-	-	-	3

⁷ภาษามลายูถิ่น หมายถึง ภาษาย่อยของภาษามลายูที่เป็นเครื่องมือสื่อสารหลักของคนที่ยังอาศัยอยู่ในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย (สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)

	หนึ่งจังหวัด					กลุ่มจังหวัด
	ระบบเสียง	การแปร	คำ/ ไวยากรณ์/ ความหมาย	การยืม ภาษา	กล สัทศาสตร์	
ระนอง	1	-	-	-	-	-
สงขลา	3	5	5	1	1	3
สตูล	1	-	-	1	-	-
สุราษฎร์ธานี	2	5	2	-	1	2

โดยภาพรวมกล่าวได้ว่าภาษาไทยถิ่นใต้หนึ่งจังหวัดได้รับการศึกษาประเด็นการแปรมากที่สุด ตามด้วยระบบเสียง คำ/ไวยากรณ์/ความหมาย การยืมภาษา และกลสัทศาสตร์ ตามลำดับ ในขณะที่ภาษาไทยถิ่นนครศรีธรรมราช สงขลา และสุราษฎร์ธานี มีงานวิจัยมากที่สุดตามลำดับ ภาษาไทยถิ่นพัทลุง ปัตตานี ภูเก็ต ตรัง ชุมพร มีงานวิจัยพอสมควร และภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ได้แก่ พังงา นราธิวาส สตูล กระบี่ ยะลา ระนอง มีงานวิจัยค่อนข้างน้อย

2) กลุ่มจังหวัด การศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มจังหวัดแตกต่างกันในประเด็นความครอบคลุมของพื้นที่ที่ศึกษาเนื่องจากมีการเก็บข้อมูลตั้งแต่พื้นที่บางส่วนของภาคใต้ไปจนถึงพื้นที่ทุกส่วนของภาคใต้หรือบางพื้นที่ในประเทศไทยเปรียบเทียบกับบางพื้นที่ในประเทศมาเลเซีย ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นจึงนำเสนอในมิติที่แตกต่างกัน แม้ว่าการเก็บข้อมูลครอบคลุมทุกพื้นที่ของภาคใต้จะให้ผลการศึกษาที่ชัดเจน ครบถ้วน แต่ในทางตรงกันข้ามระยะเวลาและงบประมาณก็มากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น งานวิจัยที่ศึกษาบางพื้นที่จึงมีจำนวนมากกว่างานวิจัยที่ศึกษาทุกพื้นที่ของภาคใต้ งานวิจัยกลุ่มจังหวัดที่เกิดขึ้นแล้วนั้น บางประเด็นมีการศึกษาหลายครั้ง เช่น การระบุแนวแบ่งเขตระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ซึ่งเดิมพบว่าอยู่บริเวณตอนล่างของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในเวลาต่อมาค้นพบเป็นเขตปรับเปลี่ยนภาษาที่ปรากฏในหลายจังหวัดบริเวณรอยต่อของภาคกลางและภาคใต้ ได้แก่ ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง โดยภาพรวมการศึกษากลุ่มจังหวัด

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

มักเป็นประเด็นของการแปรเสียงและคำศัพท์ จากนั้นพิจารณาความเหมือนและความต่าง ซึ่งนำไปสู่การตีความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเชื้อสายและแนวแบ่งเขตภาษา งานที่ศึกษากลุ่มจังหวัดมีจำนวน 29 รายการ (ดูตารางที่ 1) โดยมีการศึกษาภาษาไทยถิ่นนครศรีธรรมราชมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ภาษาไทยถิ่นในสามจังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) ก็มีผู้ศึกษาค่อนข้างมากเป็นอันดับต้น ๆ แต่ยังไม่พบการศึกษาลักษณะนี้ในภาษาไทยถิ่นระนองและสตูล

กรณีการแปรของภาษาไทยถิ่นใต้ ผู้วิจัยพบว่ามีการศึกษาประเด็นการแปรเสียงครบทุกพื้นที่ในงานวิจัยบางเรื่อง แต่ไม่พบการศึกษาประเด็นการแปรศัพท์ในลักษณะเดียวกันนี้ อย่างไรก็ตาม การแปรแต่ละประเด็นอาจให้ข้อค้นพบที่แตกต่างกันได้ เช่น การแปรเสียงพยัญชนะท้าย /k/ แบ่งภาคใต้สิบสี่จังหวัดออกเป็นสองกลุ่ม แต่การแปรเสียงสระสูงในพยางค์ปิด แบ่งภาคใต้สิบสี่จังหวัดออกเป็นสามกลุ่ม (จริยา หนูดีต, 2554) เป็นต้น นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลบางพื้นที่ในภาคใต้ยังมีการศึกษาประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ การยืมภาษา (ภาษามลายูถิ่นและภาษาเขมร) ภาษาผสม (ภาษากลุ่มตากใบ ภาษาสะกอม ภาษาพิเทน) ที่พิจารณาแล้วพบว่า เป็นภาษาหนึ่งในตระกูลไท แต่ก็ยังมีเอกลักษณ์ทางภาษาแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้และภาษามลายูถิ่น รวมไปถึงการศึกษาประเด็นอื่น ๆ ที่มีการเลือกเก็บข้อมูลบางพื้นที่ หรือ เก็บข้อมูลจากเอกสาร หรือ เก็บข้อมูลจากคนบางกลุ่ม แล้วแสดงข้อค้นพบในลักษณะภาพรวมของภาษาไทยถิ่นใต้ (คำบอกบุรุษและคำแทนผู้พูดผู้ฟัง คำบอกอารมณ์โกรธ คำบอกเวลา ไวยากรณ์ อักษรและอักษรวิธี และภาษาไทยในมาเลเซีย)

3) สถานภาพปัจจุบันและแนวทางการศึกษาในอนาคต

ประเด็นนี้แบ่งเป็นสามประเด็นย่อย ได้แก่ เสียง คำ/ไวยากรณ์/ความหมาย และการแปร

3.1 เสียง ประกอบด้วย พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ดังนี้

ก. พยัญชนะ แบ่งเป็นสามประเภท ได้แก่ พยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบกล้ำ และพยัญชนะท้าย ดังนี้ 1) พยัญชนะต้นเดี่ยว ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปมีจำนวน 19 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/ /ph/ /b/ /t/ /th/ /d/ /c/ /ch/ /k/ /kh/ /ʔ/ /m/ /n/ /s/ /h/ /l/ /r/ /w/ /j/ ส่วนที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้บางถิ่นมีจำนวน 5

หน่วยเสียง ได้แก่ /j/ /ŋ/ /f/ /ʔj/ /ʔ/ 2) พยัญชนะต้นควบกล้ำ ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปมีจำนวน 6 เสียง ได้แก่ /pl/ /phl/ /kl/ /kw/ /khl/ /khw/ ส่วนที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้บางถิ่นมีจำนวน 10 เสียง ได้แก่ /pr/ /phr/ /bl/ /br/ /tl/ /tr/ /kr/ /khr/ /ml/ /mr/ พยัญชนะประเภทต่าง ๆ ล้วนศึกษามาจากข้อมูลที่ปรากฏเป็นภาษาพูดในปัจจุบัน แต่พยัญชนะต้นควบกล้ำมีการศึกษาที่เพิ่มเติมขึ้นมาเพราะศึกษาจากเอกสารที่ปรากฏในอดีตกว่า 150 ปีมาแล้ว ผลการศึกษาช่วยให้ตีความได้ว่าในขณะนั้นมีพยัญชนะต้นควบกล้ำ 14 เสียง ได้แก่ /pl/ /pr/ /phl/ /phr/ /tr/ /thr/ /kl/ /kr/ /kw/ /khl/ /khr/ /khw/ /ml/ /mr/ หากนำข้อค้นพบที่เกิดขึ้นนี้มาเปรียบเทียบกับภาษาไทยถิ่นใต้แต่ละจังหวัด/แต่ละถิ่น ก็จะสามารถแสดงให้เห็นพัฒนาการของพยัญชนะต้นควบกล้ำของภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดนั้น/ถิ่นนั้นว่า เก็บรักษาเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำใดไว้ หรือ ละทิ้งเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำใดไปแล้ว หรือมีเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำใดเพิ่มขึ้นมา 3) พยัญชนะท้าย ที่ปรากฏในภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไปมีจำนวน 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/ /t/ /k/ /ʔ/ /m/ /n/ /ŋ/ /w/ /j/ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ (ส่วนน้อย) ได้ตัดสินให้ /w/ และ /j/ เป็นเสียงที่สองในสระประสมสองเสียง (Diphthong) เช่น /au/ และ /ai/ หรือเป็นเสียงที่สามในสระประสมสามเสียง (Triphthong) เช่น /iau/ และ /uai/ ส่งผลให้พยัญชนะท้ายมีเพียง 7 หน่วยเสียง การวิเคราะห์ให้พยัญชนะท้ายมี 7 หรือ 9 หน่วยเสียง ไม่ได้ส่งผลให้สิ่งที่ศึกษา (Object of Study) เปลี่ยนไปแต่อย่างใด แต่ความแตกต่างที่เกิดขึ้นคือ ความซับซ้อนของโครงสร้างพยางค์และระบบเสียง เนื่องจากการวิเคราะห์ให้มีจำนวนหน่วยเสียงที่น้อยกว่าจะส่งผลให้โครงสร้างพยางค์ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม การวิเคราะห์ให้มีจำนวนหน่วยเสียงที่มากกว่าจะส่งผลให้โครงสร้างพยางค์ซับซ้อนน้อยลง

ข. สระ แบ่งเป็นสามประเภท ได้แก่ สระเดี่ยวเสียงสั้น สระเดี่ยวเสียงยาว และสระประสม ดังนี้ 1) สระเดี่ยวเสียงสั้น มีจำนวน 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i/ /e/ /ɛ/ /ɨ/ /ə/ /a/ /u/ /o/ /ɔ/ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนน้อยได้ตัดสินให้สระเดี่ยวเสียงสั้นมีเพียง 7 หน่วยเสียง ได้แก่ /i/ /ɛ/ /ɨ/ /ə/ /a/ /u/ /ɔ/ หรือ /i/ /e/ /ɨ/ /ə/ /a/ /u/ /o/ คือ สระหน้า และ สระหลัง มีเพียงสองหน่วยเสียงเท่านั้น 2) สระเดี่ยวเสียงยาว มีจำนวน 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /i:/ /e:/ /ɛ:/ /ɨ:/ /ə:/ /a:/ /u:/ /o:/ /ɔ:/ จำนวน

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

ของสระเดี่ยวเสียงยาวเป็นประเด็นที่นักวิชาการตัดสินตรงกัน 3) สระประสม มีจำนวน 3 เสียง ได้แก่ /ia/ /ɪa/ /ua/ แต่ละหน่วยเสียงมีรูปแปรสองรูป ได้แก่ /ia/ และ /i:a/, /ɪa/ และ /i:ɪa/, /ua/ และ /u:a/ โดยปรากฏในลักษณะของการแจกแจงแบบสับหลัก (complementary distribution) คือ เป็นสระประสมเสียงสั้นเมื่อมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักและเป็นสระประสมเสียงยาวเมื่อมีพยัญชนะท้ายลักษณะอื่นหรือไม่มีพยัญชนะท้าย อย่างไรก็ตามนักวิชาการส่วนน้อยได้ตัดสินให้มีสระประสมจำนวน 6 เสียง เนื่องจากไม่ได้วิเคราะห์ให้เป็นการแจกแจงแบบสับหลัก ผู้วิจัยคิดว่าการวิเคราะห์ให้เป็นการแจกแจงแบบสับหลักเป็นวิธีการที่เหมาะสมมากกว่า เพราะนอกจากจะช่วยให้ระบบของสระประสมมีความเรียบง่ายเพราะสามารถลดจำนวนจาก 6 เสียงให้เหลือเพียง 3 เสียง อีกประเด็นหนึ่งคือผู้วิจัยพบว่าสระประสมบางคู่ไม่มีคู่เทียบเสียงระหว่างเสียงสั้นและเสียงยาว

ค. วรณยุกต์ แบ่งเป็นสามระบบ ได้แก่ ระบบภาษาไทยถิ่นใต้ ระบบภาษากลุ่มตากใบและระบบผสมระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลาง ดังนี้ 1) ระบบวรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นใต้ เมื่อพิจารณาการแยกเสียงรวมเสียงวรณยุกต์กรณีคำเป็นมีการแยกเสียงวรณยุกต์แบบสามทาง คือ 1-2-3-4 ข) การรวมเสียงวรณยุกต์ระหว่างช่อง A1 และ B1 ค) การรวมเสียงวรณยุกต์ระหว่างช่อง A23 กับ B23 (ดูภาพที่ 1) 2) ระบบวรณยุกต์ภาษากลุ่มตากใบ เมื่อพิจารณาการแยกเสียงรวมเสียงวรณยุกต์กรณีคำเป็นมีดังนี้ 1) การแยกเสียงวรณยุกต์แบบสองทาง คือ 1-2-3-4 (ดูภาพที่ 2) 3) ระบบวรณยุกต์ผสมระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลาง เมื่อพิจารณาการแยกเสียงรวมเสียงวรณยุกต์กรณีคำเป็นนั้นมีการรวมเสียงวรณยุกต์ระหว่าง A1 กับ B123 (ดูภาพที่ 3) ระบบวรณยุกต์ลักษณะนี้พบในบางพื้นที่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง ในอดีตวรณยุกต์ระบบนี้ได้รับการพิจารณาเป็นลักษณะหนึ่งของภาษาไทยถิ่นใต้ แต่เมื่อมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวแบ่งเขตภาษาและเขตปรับเปลี่ยนภาษามากขึ้น จึงพบว่า การรวมเสียงวรณยุกต์ระหว่าง A1 กับ B123 นั้นปรากฏบริเวณจังหวัดรอยต่อระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลางเท่านั้น

	A	B	C	DL	DS
1					
2					
3					
4					

ภาพที่ 1 : ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นใต้
ที่มา : ตามใจ อวีรุทธิโยธิน, 2559 : 162

	A	B	C	DL	DS
1					
2					
3					
4					

ภาพที่ 2 : ระบบวรรณยุกต์ภาษากลุ่มตากใบ
ที่มา : ตามใจ อวีรุทธิโยธิน, 2559 : 162

	A	B	C	DL	DS
1					
2					
3					
4					

ภาพที่ 3 : ระบบวรรณยุกต์ผสมระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้
ที่มา : ตามใจ อวีรุทธิโยธิน, 2559 : 162

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

3.2 คำ/ไวยากรณ์/ความหมาย การศึกษาประเด็นนี้ในภาษาไทยถิ่นใต้มีเป็นจำนวนมาก ดังนี้ การสร้างคำ (Word Formation) การสร้างคำในภาษาไทยถิ่นใต้มี 4 ลักษณะ ได้แก่ การประสมคำ การประสานคำ การซ้ำคำ และการซ้อนคำ งานวิจัยหลายรายการวิเคราะห์ว่า คำเหล่านั้นมีโครงสร้างอย่างไร คำเหล่านั้นทำหน้าที่ใด และความหมายที่เกิดขึ้นใหม่แตกต่างไปจากความหมายเดิมอย่างไร รวมไปถึงคำเหล่านั้นมีลักษณะการปรากฏอย่างไร ชนิดของคำ (Part of Speech) เป็นการศึกษาด้วยแนวคิดทฤษฎีไวยากรณ์โครงสร้าง (Structural Grammar) ซึ่งอาศัยตำแหน่งการปรากฏในกรอบประโยคเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน ผลการศึกษาพบว่าคำในภาษาไทยถิ่นใต้แบ่งได้เป็น 27 หมวด วงศัพท์ (Domain) พิจารณาจากลักษณะทางความหมายแล้วจำแนกออกเป็นกลุ่มซึ่งเป็นการศึกษาในเชิงมานุษยวิทยาภาษาศาสตร์ แม้จะมีความเป็นภาษาศาสตร์ค่อนข้างน้อยแต่ก็เป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่น่าสนใจ

ต่อมาได้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ในการวิเคราะห์ภาษาไทยถิ่นใต้ซึ่งเป็นการศึกษาตามชนบทที่ปฏิบัติกันมาโดยมีภาษาไทยมาตรฐานเป็นต้นแบบเป็นเหตุให้แนวทางและข้อค้นพบเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาภาษาไทยมาตรฐาน ดังนี้ คำไวพจน์ (Synonym) เป็นการรวบรวมคำไวพจน์ในหมวดคำกริยาแสดงอาการและจำแนกความหมายตามแนวคิดอรรถลักษณะโดยแสดงให้เห็นว่าคำที่มีความหมายเหมือน/คล้ายคลึงกันนั้นมีอรรถลักษณะใดแตกต่างกัน คำขยาย (Modifier) ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้าง หน้าที่ และความหมาย คำลักษณนาม (Classifier) แสดงให้เห็นว่ามีคำใดบ้าง ความหมายที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร และมีการใช้ร่วมกับคำนามใดได้บ้าง คำลงท้าย (Final Particle) ศึกษาความหมายและหน้าที่ของคำลงท้าย รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้คำลงท้าย คำบอกบุรุษและคำนามแทนผู้พูดผู้ฟัง (Personal Pronoun) ศึกษาเกี่ยวกับคำบอกบุรุษที่หนึ่ง คำบอกบุรุษที่สอง คำนามแทนผู้พูด คำนามแทนผู้ฟัง รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการแปรต่อการใช้คำกลุ่มนี้ คำบอกเวลา (Time Expression) ศึกษาประเภทโครงสร้าง การปรากฏ ความหมาย วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง และโลกทัศน์ที่สะท้อนจากคำบอกเวลา คำเรียกขาน (Address Term) ศึกษาโครงสร้างของคำเรียกขาน และการแปรของคำเรียกขาน คำเรียกญาติ (Kinship Term) ศึกษาระบบของคำเรียกญาติและความหมายที่แตกต่างกันในมิติต่าง ๆ คำผวน (Reversed Speech) ศึกษาโลกทัศน์ที่ใช้ใน

การตัดแปรง และรูปแบบที่เกิดขึ้นหลังการตัดแปรง กลวิธีเน้นความหมาย (Intensifier) ศึกษาการแสดงระดับ ลักษณะ อากาการ ด้วยการขยายและการซ้ำ ดัชนีปริจเฉท (Discourse Marker) รวบรวมดัชนีปริจเฉทในบทสนทนา จากนั้นนำมาวิเคราะห์หน้าที่ รูปแปรง และความหมายที่เกิดขึ้น การเชื่อมโยงความ (Cohesion) ศึกษากลไกของภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงความใน 6 ลักษณะ (การอ้างถึง การซ้ำ การแทน การละ การใช้ศัพท์ การใช้คำเชื่อม) ไวยากรณ์ (Grammar) ศึกษาไวยากรณ์ทั้งระดับคำ ระดับวลี ระดับประโยค และระดับสัมพันธ์สาร

การศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ประเด็นคำ/ไวยากรณ์/ความหมาย ในขณะนี้ยังมีไม่ครบทุกจังหวัด/ทุกถิ่น แต่ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาประเด็นนี้ไม่จำเป็นต้องศึกษาครบทุกจังหวัด/ทุกถิ่น เนื่องจากข้อค้นพบที่เกิดขึ้นของแต่ละจังหวัด/แต่ละถิ่นจะคล้ายคลึงกัน หากแตกต่างกันก็เพียงเล็กน้อย ไม่เหมาะสมที่จะเป็นโจทย์วิจัยระดับบัณฑิตศึกษา สาเหตุหนึ่งที่งานวิจัยเหล่านี้ไม่เกิดขึ้นซ้ำ เช่น คำเรียกญาติ ปรากฏการศึกษาประเด็นนี้ในภาษาไทยถิ่นนครศรีธรรมราชเท่านั้น นักวิจัย/นักวิชาการ/อาจารย์ที่ปรึกษา ก็ตระหนักในประเด็นความคล้ายคลึงกันจึงไม่ได้ศึกษาประเด็นนี้ในจังหวัด/ถิ่นอื่น แต่ประเด็นเหล่านี้สามารถทำได้หากเป็นการเปรียบเทียบข้ามภาษาถิ่น เช่น การเปรียบเทียบคำเรียกญาติในภาษาไทยสี่ถิ่นหรือการเปรียบเทียบคำบอกเวลาในภาษาไทยสี่ถิ่น อย่างไรก็ตาม ในขณะนี้มีการเปรียบเทียบภาษาไทยสี่ถิ่นในงานวิจัยหนึ่ง ๆ ไว้บ้างแล้ว เช่น คำลักษณะนาม (เชียงใหม่ ขอนแก่น สระบุรี และสุราษฎร์ธานี) คำผวน (เชียงใหม่ อุบลราชธานี กรุงเทพฯ และนครศรีธรรมราช) ฯลฯ การศึกษาเปรียบเทียบนอกจากจะเป็นการแสดงลักษณะเฉพาะของภาษาไทยแต่ละถิ่นได้แล้ว ยังแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างภาษาไทยถิ่น และลักษณะร่วมของภาษาไทยถิ่นที่อาจจะสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ทางเชื้อสายหรือคำดั้งเดิมของภาษาไทยหรือลักษณะเฉพาะของภาษาไทยได้ด้วย

3.3 การแปรของภาษา

ก. การแปรระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ การพิสูจน์ว่าภาษาใดเป็นภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาใดเป็นภาษาไทยถิ่นใต้นั้นมีการตรวจสอบในสองลักษณะคือการใช้คำศัพท์และการแยกเสียงรวมเสียงของระบบวรรณยุกต์ การศึกษาประเด็นนี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2526 จนถึงปัจจุบัน ได้คำตอบที่แตกต่างกัน แต่สะท้อนให้เห็น

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

ทิศทางที่จะดำเนินไปในอนาคตได้อย่างชัดเจน ดังนี้ เดิมพบว่าแนวแบ่งเขตระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลางอยู่ทางตอนล่างของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (เกศมณี เทพวัลย์, 2526; วรรณพร ทองมาก, 2526) ดังนั้นในยุคแรกจึงกล่าวได้ว่าภาษาไทยถิ่นใต้คือภาษาที่ใช้โดยคนที่อาศัยอยู่ใน 15 จังหวัด (1 จังหวัดในภาคกลาง และ 14 จังหวัดในภาคใต้) ในเวลาต่อมาการศึกษาประเด็นนี้ได้ประยุกต์เข้ากับแนวคิดทางภาษาศาสตร์สังคม จึงมีการตรวจสอบโดยเพิ่มปัจจัยทางสังคมเข้ามาในการศึกษา ประกอบกับเวลาที่ผ่านไปกว่า 10 ปี เป็นเหตุให้พบว่า แนวแบ่งเขตเคลื่อนตัวลงไปทางใต้มากขึ้น (ประจวบคีรีขันธ์ > ชุมพร / ระนอง / สุราษฎร์ธานี) อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางคนเห็นว่าแนวแบ่งเขตภาษามีความหลากหลายและครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัด เรืองสุข คงทอง (2549) จึงเสนอคำว่า “เขตปรับเปลี่ยนภาษา” ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่ใช้ภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ปะปนกัน อาจเป็นการปะปนกันในระยะเสียงหรือศัพท์ก็ได้ ในอนาคตการศึกษาเกี่ยวกับการแปรของภาษาเพื่อนำมาระบุแนวแบ่งเขตระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้นั้น ผู้วิจัยคิดว่าในระยะ 10 – 20 ปี หลังจากนั้น คงไม่จำเป็นต้องดำเนินการเพิ่มเติม เนื่องจากงานวิจัยที่เกิดขึ้นแล้วหลายเรื่องให้คำตอบที่ค่อนข้างชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ แนวแบ่งเขตปรากฏชัดมากที่สุดบริเวณที่เป็น “จังหวัดรอยต่อระหว่างภาคกลางกับภาคใต้” (ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง) หากจะมีการเพิ่มปัจจัยทางสังคมขึ้นมาในการศึกษา ข้อค้นพบก็คงไม่เปลี่ยนไปเท่าใดนัก

ข. การแปรระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้

หนึ่งจังหวัด การศึกษาลักษณะทางภาษาร่วมกับปัจจัยถิ่นที่อยู่แสดงให้เห็นว่าคนที่มีถิ่นที่อยู่แตกต่างกันนั้นใช้ภาษาเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร หากเหมือนกันก็จะจำแนกเป็นเขตภาษาเดียวกัน หากแตกต่างกันก็จะจำแนกเป็นคนละเขตภาษากัน นอกจากนี้ยังสามารถตีความเพิ่มเติมได้ว่า พื้นที่ที่ใช้ภาษาคล้ายคลึงกันย่อมมีความสัมพันธ์ทางเชื้อสายใกล้ชิดกันมากกว่า เช่น เสียงที่ปรากฏไม่สม่ำเสมอในสิบสี่จังหวัดเสียงเหล่านั้นเป็นประเด็นที่นักวิชาการนำมาศึกษาว่ามีการแปรอย่างไร เพื่อนำข้อค้นพบเหล่านั้นมาเป็นเกณฑ์ในการลากเส้นแบ่งเขตภาษา เช่น ภาษาไทยถิ่นนครศรีธรรมราชแบ่งออกเป็นสองเขตตามการแปรของพยัญชนะต้น /j/ (เจริญวัฒน์ เจริญรูป, 2548) แต่แบ่งออกเป็นสามเขตตามการแปรของพยัญชนะท้าย /k/ (จริยา สมนึก, 2525) ส่วน

ภาษาไทยถิ่นสุราษฎร์ธานี แบ่งออกเป็นสองเขตตามการแปรของพยัญชนะ สระ /อ:/ แต่แบ่งออกเป็นสามเขตตามการแปรของระบวรณยุกต์ (ธีระพันธ์ ล.ทองคำ และคณะ, 2521) นอกจากการแปรของภาษาไทยถิ่นใต้ตามปัจจัยถิ่นที่อยู่แล้ว ยังมีการศึกษาการแปรของภาษาไทยถิ่นใต้ตามปัจจัยทางสังคมอีกด้วย เช่น การออกเสียงพยัญชนะต้นกักไม่ก้องพ่นลมในจังหวัดพัทลุงนั้นกลุ่มเด็กมักออกเสียงเป็นกักไม่ก้องพ่นลม (/ph/ /th/ /ch/ /kh/) แต่กลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มผู้สูงอายุมักออกเสียงเป็นกักไม่ก้องไม่พ่นลม (/p/ /t/ /c/ /k/) (สุจิน แก้วกลม, 2539) พยัญชนะต้นควบกล้ำ /ml/ และ /mr/ ในจังหวัดสงขลามีรูปแปรทรูปรูปและสปีรูปรูปตามลำดับ การแปรเกิดขึ้นตามปัจจัยอายุและเพศ (อภิญา แก้วอุทัย, 2551) พยัญชนะต้นเดี่ยว /h/ ในจังหวัดสงขลา มีรูปแปรสามรูป การแปรเกิดขึ้นตามปัจจัยอายุ การศึกษา ทศนคติต่อภาษาไทยถิ่นใต้ (ปาลีรัฐ ทรัพย์ปรุง, 2537) สระ /ε/ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีรูปแปรสามรูป การแปรเกิดขึ้นตามปัจจัยอายุ ทศนคติต่อภาษาไทยถิ่นใต้ (ศุภฤกษ์ หอมแก้ว, 2540) สระสูงสามหน่วยเสียง (/i:/ /ɛ:/ /u:/) ในจังหวัดสงขลามีรูปแปรอย่างละสองรูป การแปรเกิดขึ้นตามปัจจัยอายุ (ณัฐวุฒิ พงศ์จันทร์เสถียร, 2539) ในประเด็นเดียวกันนี้ได้มีการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งพบรูปแปรในลักษณะเดียวกัน การแปรเกิดขึ้นตามปัจจัยเพศ อายุ ความเป็นทางการ (สุวรรณรัตน์ ราชรักษ์, 2556) การแปรที่เกิดขึ้นนอกจากจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับเสียงแล้วยังมีประเด็นเกี่ยวกับคำศัพท์อีกด้วย คือ ในจังหวัดชุมพร จังหวัดตรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี งานวิจัยเหล่านี้ต่างก็มีข้อค้นพบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้สูงอายุ>ผู้ใหญ่>เด็ก หมายถึงผู้สูงอายุใช้ภาษาไทยถิ่นใต้มากที่สุด ผู้ใหญ่ใช้ปานกลาง และเด็กใช้น้อยที่สุด หรือ ผู้สูงอายุมิที่ศนคติบวกต่อภาษาไทยถิ่นใต้มากที่สุด ผู้ใหญ่มีที่ศนคติกลาง ๆ ต่อภาษาไทยมาตรฐาน เด็กมีที่ศนคติบวกต่อภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด และขณะนี้ภาษาไทยถิ่นใต้กำลังถูกแทนที่ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน ฯลฯ ผู้วิจัยเห็นว่า หลังจากนี้การศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ร่วมกับปัจจัยทางสังคมเพียงประการเดียวอาจจะไม่เพียงพอที่จะทำการศึกษาเพิ่มเติม เพราะข้อค้นพบที่เกิดขึ้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันเสมอ หากจะมีการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ควรใช้ปัจจัยถิ่นที่อยู่ร่วมกับปัจจัยทางสังคม เพราะการประยุกต์แนวคิดภาษาศาสตร์สังคม หรือ ประยุกต์แนวคิดระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เข้ามาจะทำให้ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นมีความแปลกใหม่และน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

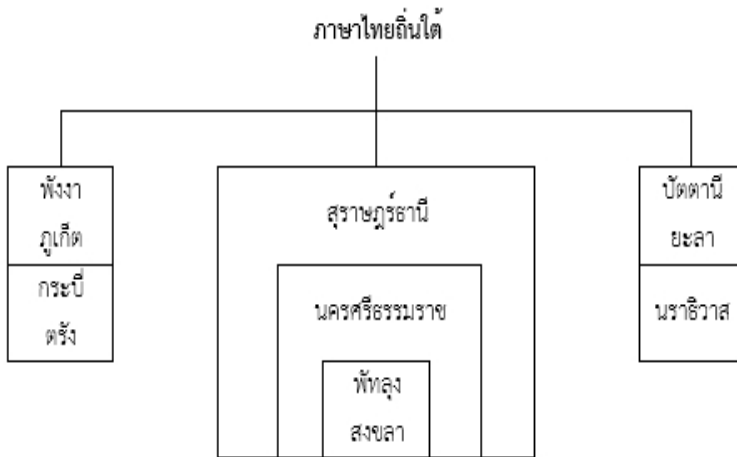

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

กลุ่มจังหวัด กรณีเสียง ภาษาไทยถิ่นใต้ในสี่จังหวัด (กระบี่ ตรัง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช) แบ่งออกเป็นสองเขต (ตะวันตก และ ตะวันออก) ตามการแปรของพยัญชนะท้าย /k/ (ฉลิลิกา มหาพูนทอง, 2539) ประเด็นต่อมาภาษาไทยถิ่นใต้ในสี่จังหวัด (ตรัง กระบี่ พังงา ภูเก็ต) แบ่งออกเป็นสามเขต (กระบี่+ภูเก็ต พังงา+ตรัง) ตามการแปรของสระสูงสองหน่วยเสียง (/i:/ และ /u:/) แต่แบ่งเป็นสองเขต (ภูเก็ตพังงา+กระบี่ ตรัง) ตามการแปรของระบบวรรณยุกต์ (เจริญขวัญ ธรรมประดิษฐ์, 2524) กรณีศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ในสองจังหวัด (พังงา กระบี่) แบ่งออกเป็นสองเขต ได้แก่ เขตหนึ่ง ได้แก่ ทุกอำเภอในพังงา+กระบี่สองอำเภอ (อ่าวลึก ปลายพระยา) เขตสอง ได้แก่ อำเภอที่เหลือในพังงา (สุนีย์พร เลิศกุลทานนท์, 2534) ภาษาไทยถิ่นใต้ในสองจังหวัด (สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช) แบ่งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่ง ได้แก่ ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ในสุราษฎร์ธานี (ยกเว้น อำเภอพระแสง อำเภอเวียงสระ อำเภอชัยบุรี) เขตสอง ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใน นครศรีธรรมราช (ยกเว้นอำเภอขนอม อำเภอสิชล) (ดวงใจ เอช, 2529)

ประเด็นที่ค้นพบต่อมาคือความสัมพันธ์ทางเชื้อสาย การเปรียบเทียบคำศัพท์ของภาษาไทยถิ่นใต้ของสามจังหวัด กรณีแรก ได้แก่ การแปรศัพท์ในภาษาไทยถิ่น สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นนครศรีธรรมราชใกล้เคียงกับภาษาไทยถิ่นสงขลา ทั้งคู่ได้ใกล้เคียงกับภาษาไทยถิ่นสุราษฎร์ธานีเป็นลำดับต่อมา (ประภาพรณ เสนิตันติกุล, 2528) กรณีที่สอง การแปรศัพท์ในภาษาไทยถิ่น นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นพัทลุงใกล้เคียงกับภาษาไทยถิ่นสงขลา ทั้งคู่ได้ใกล้เคียงกับภาษาไทยถิ่นนครศรีธรรมราชเป็นลำดับต่อมา (ระพีพรรณ ใจภักดี, 2535) กรณีที่สาม การแปรศัพท์ในภาษาไทยถิ่นปัตตานี ยะลา และนราธิวาส แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นปัตตานีใกล้เคียงกับภาษาไทยถิ่นยะลา ทั้งคู่ได้ใกล้เคียงกับภาษาไทยถิ่นนราธิวาสเป็นลำดับต่อมา (กุนทลีย์ ไหวพะวงนิช, 2534) เมื่อประมวลผลการศึกษาที่เกิดขึ้นแบบต่างกรรมต่างวาระที่ใช้ระเบียบวิธีคล้ายคลึงกันจึงสามารถกล่าวได้ว่าภาษาไทยถิ่นใต้ใน 11 จังหวัด แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง / สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา / ปัตตานี ยะลา นราธิวาส (ดูภาพที่ 4) ขณะนี้ยังเหลือภาษาไทยถิ่นระนอง ภาษาไทยถิ่นชุมพร และภาษาไทยถิ่นสตูล ที่ไม่สามารถจำแนกได้ว่ามี การแปรศัพท์ที่คล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นใต้ถิ่นใด/จังหวัดใดมากที่สุด ส่งผลให้

ไม่สามารถแสดงความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาไทยถิ่นที่เหลืออีกสามจังหวัดได้ นอกจากนี้หากมีการศึกษาความสัมพันธ์ทางเชื้อสายเพิ่มเติมโดยเก็บข้อมูลระดับอำเภอของทุกจังหวัดโดยเลือกหน่วยย่อยที่แสดงความแตกต่างได้ (ทบทวนข้อค้นพบจากงานวิจัยที่ผ่านมา) ผู้วิจัยคิดว่าข้อค้นพบที่เกิดขึ้นจะให้คำตอบที่ชัดเจนได้มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4 : ความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาไทยถิ่นใต้กรณีการแปรศัพท์

ที่มา : ตามใจ อวีรุทธิโยธิน, 2559 : 170

อภิปรายผล

1) เสียง

การศึกษาระบบเสียงภาษาไทยถิ่นใต้ด้วยแนวคิดทฤษฎีสัทวิทยาหน่วยเสียง (phonemics) ในขณะนี้ครบแล้วทั้ง 14 จังหวัด ส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา มีเพียงระบบเสียงภาษาไทยถิ่นสตูลเท่านั้นที่เป็นบทความวิจัย ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นใต้ในบางจังหวัดมีการศึกษาเพียงครั้งเดียว แต่บางจังหวัดก็มีการศึกษาหลายครั้ง เช่น ภาษาไทยถิ่นสงขลามีการศึกษาสามครั้งในปี พ.ศ. 2499 2516 และ 2530 ภาษาไทยถิ่น นครศรีธรรมราช มีการศึกษาสามครั้งในปี พ.ศ. 2513 2525 และ 2530 และภาษาไทย

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

ถิ่นสุราษฎร์ธานีมีการศึกษาสามครั้งในปี พ.ศ. 2521 2532 และ 2548 อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบในแต่ละจังหวัดแบบต่างกรรมต่างวาระก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น การศึกษาประเด็นนี้ด้วยระเบียบวิธีเดิม ผู้วิจัยเห็นว่าไม่จำเป็นอีกต่อไป ยกเว้นกรณีให้เห็น ได้ชัดเจนว่ามีลักษณะทางเสียงต่างจากที่เคยศึกษาไว้ หรือ กรณีที่ศึกษาด้วยแนวคิดทฤษฎี สัทวิทยาอื่น ๆ หรือ กรณีที่ศึกษาด้วยระเบียบวิธีทางกลศาสตร์ (Acoustic Phonetics) ซึ่งจะแสดงผลการศึกษาได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ในขณะที่งานวิจัยภาษาไทย ถิ่นใต้ทางด้านกลศาสตร์ ยังมีจำนวนค่อนข้างน้อย ดังนี้ ภาษาไทยถิ่นพัทลุงมีการศึกษา ลักษณะทางกลศาสตร์ของเสียงหลายประเภท (พยัญชนะกัก สระ วรรณยุกต์) ในขณะที่ ภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ มักจะเป็นการศึกษาเสียงประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น เช่น การศึกษาพยัญชนะกักในประเด็นค่าระยะเวลาการสั้นของเส้นเสียงในภาษาไทยถิ่นตรัง การศึกษาสระในประเด็นค่าความถี่มูลฐาน บริเวณเสียงสระ และค่าระยะเวลาในภาษาไทย ถิ่นปัตตานี การศึกษาวรรณยุกต์ในประเด็นค่าความถี่ฟอร์เมนตีในภาษาไทยถิ่นสงขลา ดังนั้น ประเด็นลักษณะทางกลศาสตร์ของเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้แต่ละจังหวัด/แต่ละ ถิ่นจึงเป็นประเด็นที่สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ อาจเป็นการศึกษาลักษณะทางกลศาสตร์ ของเสียงประเภทใดประเภทหนึ่งร่วมกับตัวแปรปัจจัยถิ่นที่อยู่หรือปัจจัยทางสังคม ก็จะส่งผล ให้ข้อค้นพบนั้นมีความเป็นรูปธรรม ชัดเจน และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2) คำไวยากรณ์/ความหมาย

ลักษณะทางภาษาที่น่าสนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำไวยากรณ์/ความหมาย ของภาษาไทยถิ่นใต้ คือ กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ (Grammaticalization) หรือ คำไวยากรณ์ (Grammatical Word) กล่าวได้ว่า ในขณะนี้ยังไม่มีการศึกษาประเด็นเหล่านี้ ในภาษาไทยถิ่นใต้อย่างจริงจัง คนทั่วไปหรือนักวิชาการสาขาอื่นอาจมองว่าการศึกษา “คำหนึ่งคำ” ไม่ยิ่งใหญ่และไม่สมศักดิ์ศรีงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา แต่ประเด็นนี้ นักภาษาศาสตร์ไม่เห็นด้วยเนื่องจากวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นข้างต้นนั้นเชื่อว่า จะศึกษาคำใดก็ได้ แต่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าคำนั้นมีนัยสำคัญอย่างไรและจะอธิบายคำเหล่านั้นด้วยแนวคิดทฤษฎีใด เช่น วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกที่ศึกษาคำว่า “ซึ่ง” ตามแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ ดังนั้น หากมีการศึกษา กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์หรือคำไวยากรณ์ในภาษาไทยถิ่นใต้อย่างจริงจังก็จะ

เป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ได้รอบด้านมากยิ่งขึ้นได้นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่น ๆ ในภาษาไทยถิ่นใต้ที่น่าสนใจอีก เช่น การศึกษาทางด้านอรรถศาสตร์ (Semantics) กรณีคำหลายความหมาย (Polysemy) เช่น คำว่า “ล่อ” ของภาษาไทยถิ่นใต้มีหลายความหมาย เช่น เสื่อล่อ ‘เสื่อโผล่’ ล่อลั่น ‘แลบลั่น’ ล่อลวง ‘หลอกลวง’ เหลือล่อ ‘เหลือที่นำมาช่วย’ ฯลฯ คำว่า ล่อข้างต้นมีความสัมพันธ์กันหรือไม่/อย่างไร หากมีความสัมพันธ์กันแล้วเป็นอย่างไร ความหมายใดปรากฏก่อน ความหมายใดที่ปรากฏใช้มากที่สุด ปรากฏการณ์นี้จะต้องประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคำหลายความหมาย หรือ อรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive Semantics) เข้ามาในการอธิบาย ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นลักษณะของภาษาไทยถิ่นใต้ หรือ ลักษณะของภาษาไทย หรือ ลักษณะที่เป็นสากลลักษณะ (Universal) ก็ได้

ประเด็นต่อมา การศึกษาคำยืมช่วยแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางสังคมกับชาวต่างชาติที่ติดต่อกันมาก่อนหน้านี้ โดยภาพรวมพบ คำยืมภาษาเขมร คำยืมภาษาจีน และคำยืมภาษามลายูถิ่น เมื่อพิจารณาในแง่พื้นที่พบว่ามีการใช้คำยืมภาษาเขมรทุกพื้นที่ของจังหวัดทางภาคใต้ หมายความว่า คำยืมภาษาเขมรจำนวนมาก (1,320 คำ) เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทยถิ่นใต้ คำยืมภาษาเขมรบางส่วนพบในภาษาไทยถิ่นใต้เท่านั้น ไม่พบในภาษาไทยถิ่นกลาง แสดงว่าเป็นการยืมมาจากภาษาเขมรโบราณโดยตรง ไม่ใช่การยืมผ่านภาษาไทยถิ่นกลาง ในขณะที่คำยืมภาษาจีนพบในสองลักษณะ คำยืมภาษาจีนฮกเกี้ยนพบเป็นจำนวนมาก (1,239 คำ) ในภาษาไทยถิ่นภูเก็ต ในปี พ.ศ. 2534 แต่ผลการศึกษาในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2553 แสดงให้เห็นว่าคำยืมเหล่านี้มีแนวโน้มการใช้ลดลงเรื่อย ๆ โดยถูกแทนที่ด้วยภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนภาษาไทยถิ่นสงขลาพบคำยืมภาษาจีนหลายถิ่น (แต่จิว ฮกเกี้ยน ไทหล่า แค กวางตุ้ง) จำนวนหนึ่ง (396 คำ) สะท้อนให้เห็นว่าคนจีนในจังหวัดสงขลามีอยู่ด้วยกันหลายกลุ่ม คำยืมลำดับต่อมาคือภาษามลายูถิ่น กรณีภาษาไทยถิ่นใต้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส) มีคำยืมภาษามลายูจำนวนหนึ่ง (400 คำ) นอกจากนี้ยังพบว่าคำยืมภาษามลายูถิ่นใช้กันหนาแน่นบริเวณอำเภอทุ่งยางแดง อำเภอสาบบุรี (จังหวัดปัตตานี) และอำเภอตากใบ (จังหวัดนราธิวาส) อย่างไรก็ตามการศึกษาคำยืมภาษามลายูถิ่นในจังหวัดสตูลก็พบคำยืมจำนวนหนึ่ง (375 คำ) อันเนื่องมาจากจังหวัดเหล่านี้อยู่ใกล้กับประเทศมาเลเซียและแคว้นลอมด้วยคนไทยเชื้อสายมลายู กรณีคำยืมภาษาเขมร คำยืมภาษาจีนถิ่นต่าง ๆ ผู้วิจัยเห็นว่ามิงงานวิจัยที่ศึกษา

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

ประเด็นเหล่านี้เพียงพอแล้ว แม้ว่าในระยะหลังจะมีการใช้แนวคิดเชิงสถิติและแนวคิดอื่น ประยุกต์เข้ามาในการศึกษาคำยืม แต่ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นก็ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากปัจจุบัน ไม่ได้มีการยืมคำจากภาษาเขมรหรือภาษาจีนถิ่นต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้าม คำยืมเหล่านี้เป็นที่รู้จักของคนรุ่นใหม่ย่อยลงเรื่อย ๆ คือ “ผู้สูงอายุใช้มากที่สุด ผู้ใหญ่ใช้ปานกลาง และเด็กใช้น้อยที่สุด” ในทางตรงข้าม ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษเกี่ยวกับผู้พูดภาษามลายูถิ่น ยังมีประเด็นที่สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้อีก เช่น การออกเสียงภาษาไทยถิ่นใต้โดยผู้พูดภาษามลายูถิ่น โดยเฉพาะการแทรกแซง (interfere) นอกจากนี้ มีเสียงใตบ้างที่พัฒนามาจากภาษามลายูถิ่นจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบเสียงภาษาไทยถิ่นใต้ หรือ การปรากฏคำยืมภาษามลายูถิ่นโดยพิจารณาพร้อมกับปัจจัยถิ่นที่อยู่และปัจจัยทางสังคมซึ่งอาจจะเป็นการเก็บข้อมูลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรืออาจเพิ่มภาษาไทยถิ่นสตูลและภาษาไทยถิ่นสงขลาเป็นห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ได้

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจเนื่องมาจากการผสมผสานกันระหว่างภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษามลายูถิ่นจนกลายเป็นภาษาที่แตกต่างออกไป ดังนี้ 1) ภาษาสะกอม ใช้ในตำบลสะกอม อำเภอจะนะและอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา 2) ภาษาพิเทน ใช้ในตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี ในขณะที่สามารถเรียกภาษาสะกอมและภาษาพิเทนว่าภาษาไทยถิ่นใต้ได้เนื่องจากมีลักษณะทางภาษาส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และยังมีลักษณะทางภาษาส่วนหนึ่งคล้ายคลึงกับภาษากลุ่มตากใบ รวมทั้งมีคำยืมภาษามลายูถิ่นจำนวนมาก ภาษาสะกอมและภาษาพิเทนจึงเป็นภาษาไทยถิ่นใต้อีกรุ่นหนึ่งที่ที่น่าสนใจเนื่องจากแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และขณะนี้ยังมีผลการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้กลุ่มนี้ค่อนข้างน้อย 3) ภาษากลุ่มตากใบ ภาษานี้ปรากฏในหลายพื้นที่ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ สาเหตุที่ใช้คำว่า “ภาษากลุ่มตากใบ” เนื่องจากต้องการแสดงให้เห็นว่าภาษานี้แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป (ภาษากลุ่มนครศรีธรรมราช) และพบภาษาลักษณะนี้ครั้งแรกบริเวณอำเภอตากใบ การค้นพบว่ามีลักษณะทางภาษาของภาษากลุ่มตากใบแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป รวมทั้งการค้นพบลักษณะเฉพาะของภาษากลุ่มตากใบในงานวิจัยหลายเรื่องเป็นเหตุให้สรุปได้ว่าภาษากลุ่มตากใบไม่ใช่ภาษาไทยถิ่นใต้ดั้งเดิม ในเวลาต่อมาได้ข้อมูลยืนยันเพิ่มเติมว่าภาษากลุ่มตากใบเป็นหนึ่งในภาษาตระกูลไทที่มีลักษณะใกล้เคียงกับภาษาผู้ไท⁶ มากที่สุด ภาษาสะกอม ภาษาพิเทน และภาษากลุ่มตากใบ เป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมเนื่องจากภาษาสะกอมและ

⁶ ภาษาผู้ไท คือ ภาษาย่อยของภาษาตระกูลไทที่ใช้ในภาคอีสานของประเทศไทยและที่ใช้ในภาคกลางของประเทศไทย

ภาษาพิเนนเป็นภาษาไทยถิ่นใต้ที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป การศึกษาเพิ่มเติมอาจช่วยให้คำตอบในภายหลังได้ว่า “ลักษณะพิเศษ” เหล่านั้นคืออะไร และสาเหตุของความพิเศษเกิดจากอะไร ในขณะที่ภาษากลุ่มตากใบนั้นใช้พูดกันในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่กลับแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกรณีการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ (ดูภาพที่ 2) และคำศัพท์ จนไม่สามารถจำแนกเป็นภาษาไทยถิ่นใต้ได้ การมีลักษณะทางภาษาคลายคลึงกับภาษาผู้ไทที่อยู่ห่างไกลกันมากนั้น ไม่น่าจะเกิดจากความบังเอิญ แต่สาเหตุสำคัญคืออะไร คำอธิบายที่เกิดขึ้นจะสมเหตุสมผลหรือไม่ ผู้ให้คำตอบนี้อาจจะไม่ใช่ นักภาษาศาสตร์เท่านั้น คงจะต้องทำงานวิจัยเชิงบูรณาการร่วมกับนักประวัติศาสตร์ หรือ นักมานุษยวิทยา

3) การแปร

หน่วยเสียงที่ปรากฏไม่สม่าเสมอในภาษาไทยถิ่นใต้นั้นเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าสามารถนำมาแบ่งเขตภาษาได้ทั้งในหนึ่งจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ประเด็นนี้เป็นที่น่าสนใจจึงมีงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นการแปรเสียงใดเสียงหนึ่งทั่วทั้งสิบจังหวัดเพื่อนำมาแบ่งเขตภาษา ดังนี้ การแปรเสียงที่เกิดขึ้น คือ พยัญชนะต้น /ŋ/ แบ่งภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็นสองเขต (ตรงกลาง+โดยรอบ) พยัญชนะต้น /f/ แบ่งภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็นสองเขต (ตรงกลางกับตอนบน+ตอนล่างกับกระจาย) พยัญชนะท้าย /k/ แบ่งภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็นสองเขต (ตอนบน+ตอนล่าง) สระสูงหกหน่วยเสียง แบ่งภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็นสี่เขต ได้แก่ กลุ่มนครศรีธรรมราช กลุ่มภูเก็ต กลุ่มสมุย กลุ่มพัทลุง ในขณะที่การศึกษาระบบวรรณยุกต์ แบ่งภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็นสองลักษณะ คือ แบ่งเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาษานครศรีธรรมราชและกลุ่มภาษตากใบ และแบ่งเป็นหกกลุ่ม ได้แก่ A – F การศึกษาประเด็นวรรณยุกต์/ระบบวรรณยุกต์ก็น่าสนใจเช่นกันเพราะว่าเป็นลักษณะเด่นของภาษาตระกูลไท/ภาษาไทย/ภาษาไทยถิ่น/ภาษาไทยถิ่นใต้ งานวิจัยข้างต้นได้เกิดขึ้นมาแล้ว 40 – 50 ปี หากศึกษาประเด็นนี้อีกครั้งด้วยระเบียบวิธีทางกลศาสตร์ ในระดับอำเภอของทุกจังหวัด ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นจะครบถ้วน ชัดเจน มีความเป็นรูปธรรม ทันสมัย นอกจากจะให้คำตอบได้ว่าภาษาไทยถิ่นใต้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรแล้ว ข้อค้นพบนั้นก็ยังสามารถนำมาสืบสร้าง (reconstruct) ระบบวรรณยุกต์และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นใต้ดั้งเดิมได้ด้วย ผู้วิจัยคิดว่าการเก็บข้อมูลในงานวิจัยหนึ่ง ๆ ครบทั้งสิบสี่

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

จังหวัดโดยเก็บข้อมูลเพียงจังหวัดละ 2 – 3 ตำแหน่ง อาจจะไม่ครอบคลุมการแปรภาษาที่เกิดขึ้นได้ครบถ้วน เพราะการแปรในแต่ละประเด็นอาจมีรายละเอียดแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามการเก็บข้อมูลระดับอำเภอด้วยระเบียบวิธีเดียวกันครบทั้งสิบสี่จังหวัดก็อาจประสบกับปัญหาระยะเวลาและงบประมาณสนับสนุน รวมทั้งมีข้อมูลที่ต้องวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษาค่อนข้างมากนั้นอาจจะไม่เหมาะสมกับการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ หากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ต้องการแสดงข้อค้นพบที่ชัดเจนครบถ้วน และถูกต้องมากที่สุด การวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาควรจะต้องทำเป็นกลุ่มวิจัย เช่น การแบ่งงานวิจัยออกเป็นสามพื้นที่ ประกอบด้วย ภาคใต้ตอนบน ภาคใต้ตอนกลาง และภาคใต้ตอนล่าง นักวิจัยแต่ละคนก็จะเก็บข้อมูลวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษา โดยมีพื้นที่ในการเก็บข้อมูล 4 – 5 จังหวัดที่ต่อเนื่องกัน เมื่องานวิจัยแต่ละเรื่องแสดงลักษณะภาษาไทยถิ่นใต้ของแต่ละพื้นที่ได้แล้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ก็จะนำข้อค้นพบทั้งหมดมาประมวลเข้าด้วยกันเป็นภาพรวมของภาษาไทยถิ่นใต้ทั้ง 14 จังหวัดในประเด็นเดียวกันได้ ซึ่งจะส่งผลให้การศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้มีความครบถ้วนสมบูรณ์รอบด้านมากยิ่งขึ้น

สรุปผล

ผู้วิจัยประมวลและสังเคราะห์ข้อค้นพบจากเอกสารจำนวน 133 รายการ เพื่อแสดงสถานภาพปัจจุบันของภาษาไทยถิ่นใต้พร้อมกับเสนอแนะแนวทางที่สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ในอนาคต ในเบื้องต้นพบว่าการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้เริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2499 และมีการศึกษาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การศึกษาเหล่านี้มักเป็นวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาและงานวิจัยที่เผยแพร่เป็นรูปเล่มหรือบทความวิจัยในวารสารซึ่งผ่านการประเมินคุณภาพจากกรรมการหรือผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น เอกสารข้างต้นสามารถจำแนกออกเป็นสองกลุ่มหลักด้วยเกณฑ์พื้นที่ของการเก็บข้อมูล ได้แก่ การเก็บข้อมูลในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งและการเก็บข้อมูลในบริเวณกว้างมากกว่าหนึ่งจังหวัดโดยเรียกว่า “หนึ่งจังหวัด” และ “กลุ่มจังหวัด” ตามลำดับ กรณีหนึ่งจังหวัด มีการศึกษาครบทุกจังหวัดแล้ว เมื่อพิจารณาความถี่ของการศึกษาพบว่าจังหวัดที่มีการศึกษาค่อนข้างมากประกอบด้วย นครศรีธรรมราช สงขลา และสุราษฎร์ธานี จังหวัดที่มีการศึกษาปานกลางประกอบด้วย

พัทลุง ปัตตานี ภูเก็ต ตรัง ชุมพร และจังหวัดที่มีการศึกษาค่อนข้างน้อยประกอบด้วย พังงา นราธิวาส สตูล กระบี่ ยะลา และระนอง การศึกษาที่เกิดขึ้นแบ่งเป็นห้าประเด็น ได้แก่ 1) การศึกษาระบบเสียงเพื่อแสดงเสียงสำคัญในถิ่นนั้น ๆ 2) การศึกษาการแปรเสียงและ/หรือศัพท์ร่วมกับตัวแปรอายุและถิ่นที่อยู่เพื่อระบุแนวแบ่งเขตภาษา/แนวโน้มการใช้คำศัพท์ 3) การศึกษาคำ/ไวยากรณ์/ความหมายเพื่อแสดงลักษณะสำคัญของประเด็นนั้น ๆ 4) การยืมภาษาเพื่อทำความเข้าใจคำยืมที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ 5) ลักษณะทางกลศาสตร์เพื่อแสดงลักษณะทางกายภาพของเสียงประเภทต่าง ๆ กรณีกลุ่มจังหวัดโดยมากศึกษาเกี่ยวกับการแปร แม้ว่าการแปรศัพท์จะศึกษาบางพื้นที่ แต่การแปรเสียงได้ศึกษาครบทุกพื้นที่แล้วในงานวิจัยหนึ่ง ๆ ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นเอื้อประโยชน์ต่อการระบุแนวแบ่งเขตภาษา/เขตปรับเปลี่ยนภาษาระหว่างไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นใต้และยังช่วยให้สามารถจัดกลุ่มตามความสัมพันธ์ทางเชื้อสายของภาษาไทยถิ่นใต้ถิ่นหนึ่งที่มีต่อถิ่นอื่น ๆ ได้ด้วย นอกจากนี้ก็ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการยืมภาษาและคำประเภทต่าง ๆ (คำบอกบุรุษและคำแทนผู้พูดผู้ฟัง คำบอกอารมณ์โกรธ คำบอกเวลา ฯลฯ) เพื่อแสดงลักษณะร่วมกันหรือลักษณะเฉพาะของภาษาไทยถิ่นใต้นั้นเอง

โดยภาพรวมภาษาไทยถิ่นใต้ในแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้ 1) ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นใต้แต่ละถิ่นมีทั้งที่เหมือนและต่างกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงลักษณะเฉพาะที่มีร่วมกันของภาษาไทยถิ่นใต้ ได้แก่ เสียงพื้นฐานที่ปรากฏในพื้นที่ต่าง ๆ ประกอบด้วย พยัญชนะต้นเดี่ยว จำนวน 19 หน่วยเสียง ต้นควบกล้ำ จำนวน 6 เสียง ท้าย จำนวน 9 หน่วยเสียง สระเดี่ยวเสียงสั้น จำนวน 9 หน่วยเสียง สระเดี่ยวเสียงยาว จำนวน 9 หน่วยเสียง ประสมจำนวน 3 เสียง วรรณยุกต์ แบ่งเป็นสามระบบ ได้แก่ ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นใต้ ระบบวรรณยุกต์ภาษากลุ่มตากใบ และระบบวรรณยุกต์ผสมระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและภาษาไทยถิ่นใต้ 2) คำ/ไวยากรณ์/ความหมาย มีการศึกษาประเด็นนี้หลากหลายตามชนิด/ประเภท/หน้าที่ของคำ ได้แก่ การสร้างคำ ชนิดของคำ วงศัพท์ คำไวพจน์ คำขยาย คำลักษณนาม คำลงท้าย คำบอกบุรุษและคำนามแทนผู้พูดผู้ฟัง คำบอกเวลา คำเรียกขาน คำเรียกญาติ คำพวน กลวิธีเน้นความหมาย ดัชนีปริจเฉท การเชื่อมโยงความ และไวยากรณ์ระดับคำ/วลี/ประโยค/สัมพันธ์สาร นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอันเนื่องมาจากการผสมผสานกันระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้และภาษามลายูที่พบในบริเวณตำบลสะกอม (จังหวัดสงขลา)

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

ตำบลพิเทิน (จังหวัดปัตตานี) รวมไปถึงภาษากลุ่มตากใบซึ่งมีระบบวรรณยุกต์แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นใต้ค่อนข้างมาก 3) การแปรของภาษา การแปรระหว่างภาษาไทยถิ่นกลางและไทยถิ่นใต้ซึ่งใช้วรรณยุกต์และศัพท์เป็นเครื่องมือในการศึกษา เดิมเคยระบุแนวแบ่งเขตอยู่ในอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเคลื่อนลงทางใต้เรื่อย ๆ ในงานวิจัยต่อมา จนกระทั่งระบุเป็นเขตปรับเปลี่ยนภาษาที่พบในจังหวัด (ประจวบคีรีขันธ์ ระนอง ชุมพร) การแปรระหว่างภาษาไทยถิ่นใต้ซึ่งปรากฏทั้งในระดับหนึ่งจังหวัดและกลุ่มจังหวัดช่วยให้ลากเส้นแบ่งเขตภาษาได้หลากหลายลักษณะตามข้อมูลที่นำมาพิจารณาตัดสิน การศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้ที่สามารถเกิดขึ้นเพิ่มเติมได้หลังจากนี้อาจเป็นการใช้แนวคิดทฤษฎีใหม่ ๆ หรือ การเพิ่มตัวแปรเข้ามาในการออกแบบข้อมูลเพื่อให้ผลการศึกษาคอบคลุมรอบด้านมากขึ้น เช่น ประเด็นเสียง/ระบบเสียงควรประยุกต์ตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาในการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยทางสังคม หรือ ปัจจัยถิ่นที่อยู่ และสามารถชี้แนวคิดสหวิทยาอื่น ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล หรือ การประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีทางกลศาสตร์เข้ามาในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ประเด็นคำ/ไวยากรณ์/ความหมาย อาจประยุกต์ใช้แนวคิดทางอรรถศาสตร์ปริชานเข้ามาในการอธิบาย เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- กัลยา ดิงศภัทย์, ม.ร.ว.(2525). *หน่วยที่ 15 ภาษาและภาษาย่อยในประเทศไทย*. เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 7 - 15 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กฤษณ์ ไวทยะวนิช. (2534). *การศึกษาเรื่องศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เกษมณี เทพวัลย์. (2526). *แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้วรรณยุกต์เป็นเกณฑ์*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จริยา สมนึก. (2525). *ระบบเสียงภาษาถิ่นย่อยของจังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จริยา หนูตืด. (2554). *การจัดกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ด้วยเกณฑ์สระสูง พยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จรวัดณ์ เจริญรูป. (2548). *หน่วยเสียงต่อเนื่องฐานเพดานแข็งในภาษานครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จังหวัดนครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เจริญขวัญ ธรรมประดิษฐ์. (2524). *การใช้ลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูงในการแบ่งเขตภาษาถิ่นในจังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทัส ทองช่วย. (2536). *ภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ฉลลิกา มหาพูนทอง. (2539). *การกำหนดแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้ตะวันออกกับภาษาไทยถิ่นใต้ตะวันตก โดยใช้พยางค์ที่มีสระเสียงยาวกับพยัญชนะท้าย /k/ และ /ŋ/*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวุฒิ พงศ์จันทร์เสถียร. (2539). *การแปรของสระสูงในภาษาสงขลาตามตัวแปรทางสังคม*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย สายภาษา. จังหวัดสงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ดวงใจ เอช. (2529). *ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตามใจ อวีรุทธิโยธิน. (2559). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องภาพรวมการศึกษารายภาษาไทยถิ่นใต้*. จังหวัดปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธีระพันธ์ ล. ทองคำ กัลยา ดิงศภัทัย จิมมี แฮริส เจอร์รี่ เกนีย์ ทะฉัน จันทรุพันธ์ วรณัฐ พันธุ์พงศ์ สุดาพร ลักขณีนยานิน (2521). *รายงานการวิจัยเสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ*. กรุงเทพมหานคร : โครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่าง ๆ สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

- ประภาพรรณ เสนีตันติกุล. (2528). การศึกษาเรื่องศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาลีรัฐ ทรัพย์ปรุง. (2537). การแปรของเสียง (h) ในภาษาถิ่นสงขลา เขตชุมชนเมือง ตาปัจจัยทางสังคม. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปรมจิต ชนวงษ์. (2545). ภาษาไทยถิ่นใต้. นครศรีธรรมราช : สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
- ภิญโญ จิตต์ธรรม. (2513). ภาษาถิ่น. สงขลา : วิทยาลัยครูสงขลา.
- ระพีพรรณ ใจภักดี. (2535). ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรืองสุข คงทอง. (2549). แนวแบ่งเขตระหว่างภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษามลายูไทยถิ่นกลาง-ไทยถิ่นใต้: การแปรของวรรณยุกต์ตามกลุ่มอายุ. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณพร ทองมาก. (2526). แนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลางกับภาษาไทยถิ่นใต้โดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจินต์ ฉันทะวิบูลย์. (2499). ความแตกต่างระหว่างภาษากรุงเทพฯและภาษาสงขลา. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภฤกษ์ หอมแก้ว. (2540). การแปรของ (e) ในภาษาไทยถิ่นนครศรีธรรมราชตามตัวแปรอายุและทัศนคติต่อภาษา. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิน แก้วกลม. (2539). การแปรของการออกเสียงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นระเบิดไม่ก้องมีลมของผู้พูดภาษาถิ่นพัทลุงที่มีอายุต่างกัน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จังหวัดสงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุนีย์พร เลิศกุลทานนท์. (2534). ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดพังงาและกระบี่. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณรัตน์ ราชรักษ์. (2556). การแปรของสระสูงยาว (i:, e:, u:) ในภาษาถิ่นนครศรีธรรมราชตามตัวแปรอายุ เพศ และวัจนลีลา. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิขญา แก้วอุทัย. (2551). การศึกษาการแปรของเสียง (mr) และ (ml) ในภาษาไทยถิ่นสงขลาตามปัจจัยทางสังคม. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อัครา บุญทิพย์. (2535). ภาษาไทยถิ่นใต้. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.

Brown, J. M. (1965). *From Ancient Thai to Modern Dialects*. Bangkok : Social Science Association Press of Thailand.

Diller, A. (1976). *Toward a Model of Southern Thai Diglossic Speech Variation*. Ph.D. Dissertation, Cornell University.

ภาคผนวก

ปี พ.ศ.	ชื่อ - สกุล
2499	วิจิตรน ถันทะวิบูลย์
2499	Roy Andrew Miller (1956)
2502	Vichin Chantawibulya (1959)

ปี พ.ศ.	ชื่อ - สกุล
2508	James Marvin Brown (1965)
2513	วิไลวรรณ ดำรักษ์
2513	Somchit Piyatham (1970)

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

ปี พ.ศ.	ชื่อ - สกุล
2516	ช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ
2519	Anthony Diller (1976)
2520	ไสว เรื่องวิเศษ
2521	ธีระพันธ์ ล. ทองคำ และคณะ
2523	เปรมจิต ชนวงค์
2523	วิจิตร ศรีสุวิธานนท์
2524	เจริญขวัญ ธรรม ประดิษฐ์
2525	จรรยา สมนึก
2526	เกศมณี เทพวัลย์
2526	ฉันทัส ทองช่วย
2526	เฉลิม มากนวล
2526	วรรณพร ทองมาก
2528	ประภาพรรณ เสนีตันติ กุล
2528	ประสาสน์ แก่นกระจ่าง
2528	วิจิตร ศรีสุวิธานนท์
2528	เอี่ยม ทองดี
2528	Chailert Kitprasert
2528	Chailert Kitprasert
2529	ดวงใจ เอช
2529	สว่างจิต พงศ์ศรีวัฒน์

ปี พ.ศ.	ชื่อ - สกุล
2529	อะรุณี รัตนกุล
2530	คำนวน นวลสนอง
2530	เปรมินทร์ คาระะวี
2530	สุนิกุล เวชสิทธิ์
2530	สุภาพ ขวัญฤทธิ์
2531	กมลพร พิศภักดิ์
2531	กรรณานุช ณ ถลาง
2531	จระพันธ์ แก้วชนะ
2531	ชัยณรงค์ แดงหวาน
2531	ณรงค์ ทองเพ็ญจันทร์
2531	พูนศรี ศรีขวัญ
2531	อมรรัตน์ ศิริनुพงศ์
2532	สมวงศ์ มะโนมะยา
2533	ชลิดา โรจนวัฒน์วุฒิ
2533	นอง บุญสัก
2533	ประสิทธิ์ สมสู่
2534	กฤษณีย์ ไวทยะวนิช
2534	จุฑามาศ ชมมาลัย
2534	เจริญ สุวรรณรัตน์
2534	นพดล กิตติกุล

ปี พ.ศ.	ชื่อ - สกุล
2534	ประคุณ เทพสกุลรัตน์
2534	สุนีย์พร เลิศกุลทานนท์
2534	สุภา วัชรสุขุม
2534	อรนุช สุวรรณรัตน์
2535	พริ้มรส มาริประสิทธิ์
2535	ระพีพรรณ ไก่กิติ
2535	วิไลวรรณ เชาวลิต
2535	อุษณีย์ อารยะสุวรรณ
2536	จิราภรณ์ ธรรมสโร
2536	เฉลิมชัย มนุเสวต
2537	ฐิติญาณ รอดทอง
2537	ปาลีรัฐ ทรัพย์ปรุง
2538	ฉันทัส ทองช่วย
2538	ณัฐวุฒิ พงศ์จันทร์ เสถียร
2538	ปรัชญา อากาศกุล
2538	สุจิน แก้วกลม
2539	ฉัตรลิกา มหาพูนทอง
2538	สุจิน แก้วกลม
2539	ฉัตรลิกา มหาพูนทอง

ปี พ.ศ.	ชื่อ - สกุล
2540	พุทธชาติ โปธิบาล และ ธนานันท์ ตรงดี
2540	ศรัณยา รัตนเลขา
2540	ศุภฤกษ์ หอมแก้ว
2540	อัญชลีกร การัญญมิ
2541	กฤษณีย์ ไวทยะวงนิช
2541	ชลาลัย จันทร์ขุน
2541	เดือนเพ็ญ รักษาแพทย์
2541ก	พุทธชาติ โปธิบาล และ ธนานันท์ ตรงดี
2541ข	พุทธชาติ โปธิบาล และ ธนานันท์ ตรงดี
2541	จุจิรา สุวรรณน้อย
2541	เรณู ไชยจันทร์
2542	คณินิจ ปัทมปราณี
2542	พุทธชาติ โปธิบาล และ ธนานันท์ ตรงดี
2542	เยาวลักษณ์ เฉลิม เกียรติ
2542	สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์
2543	จุฑาทิพย์ ยอดพิจิตร
2543	เชิดชัย อุดมพันธ์
2543	บุปผาชาติ เรืองกุล
2543	ราตรี รัตนพันธ์

ภาพรวมการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้

ปี พ.ศ.	ชื่อ - สกุล
2543	สาริกา รัตนประยูร
2543	จริญญา ธรรมโชโต
2544	ธนานันท์ ตรงดี และ พุทธชาติ ไบธิบาล
2544	เปรมินทร์ คาระวี
2544	พุทธชาติ ไบธิบาล และ ธนานันท์ ตรงดี
2544	รุ่งรัตน์ ทองสกุล
2544	วรวรรณ ศรียากัย
2544	สายัณ สวมทอง
2544	อุไรภรณ์ ดันตินิกุล
2545	ประไพพรรณ กวีเกษม
2545	ภัทราวรรณ กลัษศรี อ่อน
2545	อนงค์นาฏ บุญแก้ว วรรณ
2546	ตามใจ อวิรุทธิโยธิน
2546	อลิสรา คู่มเคียม
2547	รังสิตา สุวรรณมุสิก
2547	ศิริรัตน์ ชูพันธ์
2548	จเรวัฒน์ เจริญรูป
2548	มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์

ปี พ.ศ.	ชื่อ - สกุล
2549	จเรวัฒน์ เจริญรูป และ คณะ
2549	เรืองสุข คงทอง
2549	ศิริรัตน์ ชูพันธ์ และ กัลยา ดิงศภักดิ์
2550	จาริก จันทร์วงศ์
2550	นันทพร ศรีจิตติ
2550	สุภาวดี นานข้า
2551	อภิษฐา แก้วอุทัย
2551	อัญญา พลอดแก้ว
2552	จาริก จันทร์วงศ์ และ คณะ
2552	ศิริวิไล ธีระโรจนารัตน์
2552	สุภาวดี นานข้า และ คณะ
2553	ตามใจ อวิรุทธิโยธิน
2553	วันจรัตน์ เดชวิลัย และ ทวนธง ครูชจัน
2553	อภิษฐา แก้วอุทัย
2554	กัณศุภมาส เอ่งฉ้วน
2554	จริยา หนูดี
2554	ดวงเทพิน ชันธุ์เครือ
2554	ทวีพร จุลวรรณ

ปี พ.ศ.	ชื่อ - สกุล
2554	นิชนันท์ ฮ่องซุ่น
2555	จุฑาภา เทพวรรณ
2555	ภัทรานี กลับแป้น
2555	วิษรีย์ เพชรรัตน์
2555	อธิษฐาน จิตรหลัง
2556	สุวรรณรัตน์ ราชรักษ์
2558	รัชฎาภรณ์ ผลยะฤทธิ และสมทรง บุรุษพัฒน์
2558	Rungarun Wanith- anachakorn and Amara Prasithrath- sint (2015)

Received: April 24, 2020

Revised: June 26, 2020

Accepted: October 6, 2020